

Полтавський державний медичний університет

Бібліотека

Історія однієї книги

До першоджерел видання
Атласу анатомії людини

Автор:
Подрезенко
Олександра

Полтава 2023

Воробйов Володимир Петрович

(15 [27] червня 1876, Одеса — 31 жовтня 1937, Харків)

Вчений-анатом, засновник української наукової школи анатомів, академік Всеукраїнської академії наук, єдиний Заслужений професор колишнього СРСР, академік АН УРСР. Удостоєний премії ім. Леніна (1927) та нагороджений орденом Леніна (1934). З 1921 року і до кінця життя завідував кафедрою анатомії Харківського медичного інституту.

В.П. Воробійов розробив ефективні методи збереження мертвих тканин і відновлення їх прижиттєвого забарвлення.

Найбільшим науковим досягненням світового значення стала його робота з бальзамування тіла Леніна (1924).

Він є автором принципово нового методу макромікроскопічного дослідження,

який дозволив вивчати будову окремих структурних частин тіла на цілісному організмі.

Воробійов заснував у Харкові на кафедрі анатомії перший у світі **«Музей становлення людини»** (1932).

Воробійов Володимир Петрович — Вікіпедія (wikipedia.org)

В. П. ВОРОБЬЕВ

Докторский профессор СССР, директор кафедры нормальной анатомии
Харьковского медицинского института

АНАТОМИЯ ЧЕЛОВЕКА

РУКОВОДСТВО И АТЛАС ДЛЯ СТУДЕНТОВ И ВРАЧЕЙ

В ТРЕХ ТОМАХ

СОСТАВИЛИ

АНСЕРОВ Н. П. — Влад., БРАНДСБУРГ В. Б. — Харьков, БРАУНШТЕЙН И. Е. — Харьков, БУШМАКИН И. Д. — Иркутск, ВОЛЫНСКИЙ Ф. А. — Харьков, ВОРОБЬЕВ В. П. — Харьков, ВРОБЛЕВСКИЙ П. М. — Харьков, ГИЩЕ Б. К. — Москва, ДВЕРНИ А. А. — Москва, ДОВГЯЛЛО Н. Д. — Сталино, ДЬБОНОВ И. И. — Москва, ЕВЛОКИМОВ И. А. — Харьков, ЖУРАВЛЕВ А. И. — Харьков, ЗАВАРЗНИ А. А. — Ленинград, ЗОЛОТУХИН А. С. — Ленинград, ИВАКИН А. А. — Киев, ПЬВАНЦЕНКО М. Ф. — Москва, ИВАНОВ Г. Ф. — Москва, ИВАНОВ К. С. — Харьков, ВОСПИЛОВ Г. М. — Воронеж, КАРУЗИН И. И. — Москва, КОРИЛОВИЧ И. И. — Ленинград, КУРЯЧКОВ П. А. — Ленинград, ЛАВРЕНТЬЕВ А. П. — Свердловск, ЛАВРЕНТЬЕВ Б. П. — Москва, ЛЮБОМУДРОВ А. П. — Иваново-Вознесенск, МЕЛЬНИКОВ А. В. — Харьков, МОСКАЛЕНКО В. В. — Днепрпетровск, НАТИШВИЛЛ А. П. — Тифлис, НИКИТСКИЙ Б. А. — Харьков, ПИБОЛАЕВ Л. П. — Харьков, РОЗАНОВ В. И. — Москва, РУБАШКИН В. И. — Харьков, САВВИН В. П. — Воронеж, СВИДУЛЬСКИЙ И. И. — Симонск, СИГЕЛЬНИКОВ Р. Д. — Харьков, СТОПНИЦКИЙ С. Ф. — Москва, ТЕРНОВСКИЙ В. П. — Казань, ТОНКОВ В. П. — Ленинград, ТРОСТАНЦКИЙ М. М. — Днепрпетровск, ХАРМАДАРЬИН Г. И. — Харьков, ШАБАДАШ А. Л. — Н.-Новгород, ШАНГИНА Л. А. — Москва, ЩЕЛКУНОВ С. И. — Ленинград, ЮДЕН Г. Г. — Симонск, ЯЦУТА К. З. — Ростов н/Д.

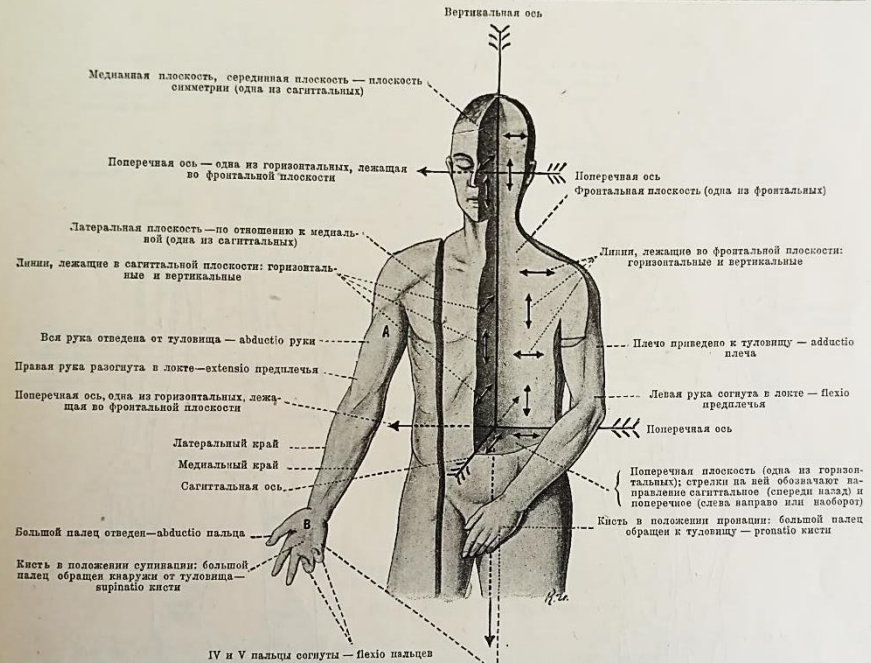

ГОСУДАРСТВЕННОЕ МЕДИЦИНСКОЕ ИЗДАТЕЛЬСТВО
МОСКВА — 1932

Великим надбанням наукової діяльності Володимира Петровича Воробйова є створення оригінального «Атласу анатомії людини».

Основою цієї фундаментальної праці була «Анатомія людини» з атласом, видана Воробйовим у 1932 році. Сьогодні виповнилося 90 років із часу цього видання.

Матеріал в Анатомії поділявся на 3 томи, із яких перший містив вчення про «сому» — власне тіло та апарат руху, другий — вчення про внутрішні органи, третій — вчення про судинну та нервову системи.

Пример положения из пронации к супинации есть пример ротации — rotatio кисти
Рис. 196. Схема осей и плоскостей в теле человека. (По В. Воробьеву.)
A — плечо является проксимальным по отношению к B — кисти, расположенной более дистально.

Привертає увагу революційний на той час висновок Воробйова щодо походження людини (Т. 1, С. 700):

ВОПРОС О ПРОИСХОЖДЕНИИ ЧЕЛОВЕКА.

Изложенные выше данные о палеоантропологических находках дают основание для различных гипотез о происхождении человека.

В настоящее время можно считать установленным, что человек не мог произойти от какой-либо из современных антропоморфных обезьяны (гориллы, оранг-утана, шимпанзе и гиббона), ибо строение ряда органов этих последних является слишком специализированным, слишком приспособленным к определенному образу жизни, для того чтобы можно было допустить их переход к строению, характеризующему человека.

До роботи над Анатомією було залучено десятки вчених-анатомів із різних міст країни.

СОСТАВЛИ

АНСЕРОВ Н. П. — Баку, БРАНДСБУРГ В. Б. — Харьков, БРАУНШТЕЙН П. Е. — Харьков, БУШМАКИН Н. Д. — Иркутск, ВОЛЫНСКИЙ Ф. А. — Харьков, ВОРОБЬЕВ В. П. — Харьков, ВРОБЛЕВСКИЙ П. М. — Харьков, ГИЩЕ Б. К. — Москва, ДЕШИН А. А. — Москва, ДОВГЯЛЛО Н. Д. — Сталино, ДЬЯКОНОВ П. П. — Москва, ЕВДОКИМОВ П. А. — Харьков, ЖУРАВЛЕВ А. П. — Харьков, ЗАВАРЗНИ А. А. — Ленинград, ЗОЛОТУХИН А. С. — Ленинград, ИВАКНИ А. А. — Киев, ИВАНИЦКИЙ М. Ф. — Москва, ИВАНОВ Г. Ф. — Москва, ИВАНОВ К. С. — Харьков, ПОСНФОВ Г. М. — Воронеж, КАРУЗИН П. И. — Москва, КОРНИЛОВИЧ Н. П. — Ленинград, КУЦРИЯНОВ П. А. — Ленинград, ЛАВРЕНТЬЕВ А. П. — Свердловск, ЛАВРЕНТЬЕВ Б. П. — Москва, ЛЮБОМУДРОВ А. П. — Иваново-Вознесенск, МЕЛЬНИКОВ А. В. — Харьков, МОСКАЛЕНКО В. В. — Днепронетровск, НАТИШВИЛИ А. Н. — Тифлисе, НИКИТСКИЙ Б. А. — Харьков, НИКОЛАЕВ Л. П. — Харьков, РОЗАНОВ В. И. — Москва, РУБАШКИН В. Я. — Харьков, САВВИН В. П. — Воронеж, СЕНДУЛЬСКИЙ П. Я. — Смоленск, СИНЕЛЬНИКОВ Р. Д. — Харьков, СТОПНИЦКИЙ С. О. — Москва, ТЕРНОВСКИЙ В. И. — Казань, ТОНКОВ В. П. — Ленинград, ТРОСТАНЕЦКИЙ М. М. — Днепронетровск, ХАРМАДАРЬЯН Г. П. — Харьков, ШАБАДАШ А. Л. — Н.-Новгород, ШАНГИНА Л. А. — Москва, ЩЕЛКУНОВ С. П. — Ленинград, ЮДЕН Г. Г. — Смоленск, ЯЦУТА К. З. — Ростов н/Д.

У передмові Воробйов зазначає внесок кожного науковця, поміж них є і доктор Рафаїл Давидович Синельников:

терпеливо неся трудные обязанности помощников при работе. Главная работа по обработке литературных данных, по обширной переписке по различным возникавшим вопросам, по вопросам об оформлении различных отделов, по съемке препаратов, по корректуре выполнена беззаветно отдавшимся этому труду моим учеником д-ром Р. Д. Синельниковым. Отмечу, что только при помощи д-ра Р. Д. Синельникова возможно было в течение трех лет работы выпустить том первый и подготовить для сдачи в печать томы второй и третий.

Ідею створення першого вітчизняного анатомічного атласу академік В.П. Воробйов втілив у життя.

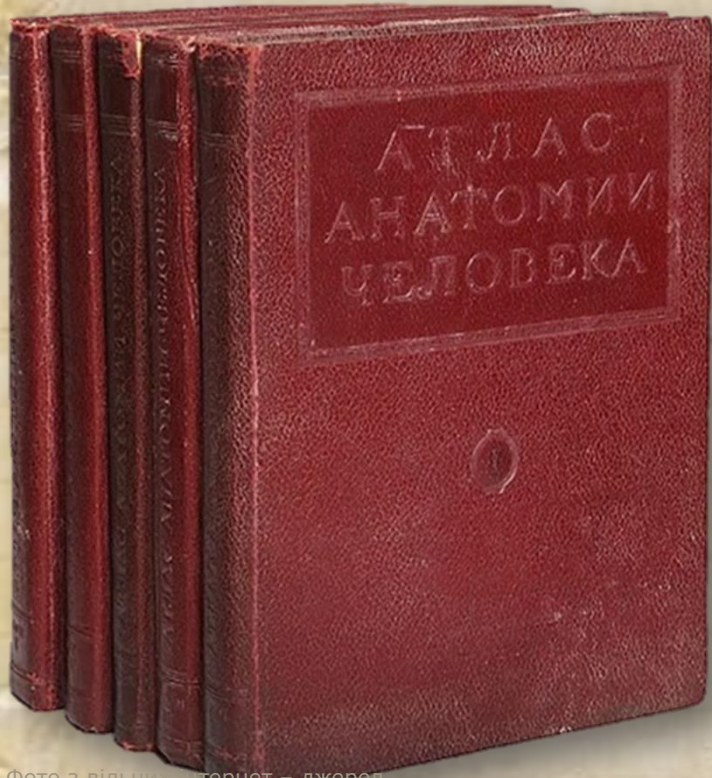

Фото з вільних інтернет – джерел

Перше видання Атласу було розраховане на 5 томів.

В.П. Воробйов особисто розробив план його видання. Під його керівництвом був підготовлений величезний детальний ілюстративний матеріал, завдяки відкритому Воробйовим методу дослідження – **стереоморфології**, який дозволяв розглядати

Предмет, що вивчається не в площинному розрізі, а стереометрично – у трьох вимірах. Метод Воробйова дозволяв бачити і вивчати органи і тканини тіла не в ізольованому стані, а в цілісному організмі, у процесі їх життєдіяльності.

На жаль, потримати своє дітище в руках Воробйов не встиг. Атлас був опублікований у 1938 р., через рік після смерті автора.

В.П. Воробйов помер 31 жовтня 1937 року в Харкові на операційному столі (хвора нирка). Йому був 61 рік.

*Атлас анатомии человека
издается по постановлению
СОВЕТА НАРОДНЫХ КОМИССАРОВ
СОЮЗА ССР
от 1 декабря 1937 года
в увековечение памяти академика
Владимира Петровича Воробьева*

*Утверждено Всесоюзным Комитетом
по делам Высшей школы при Совнаркоме СССР
в качестве учебника для высших
медицинских учебных заведений*

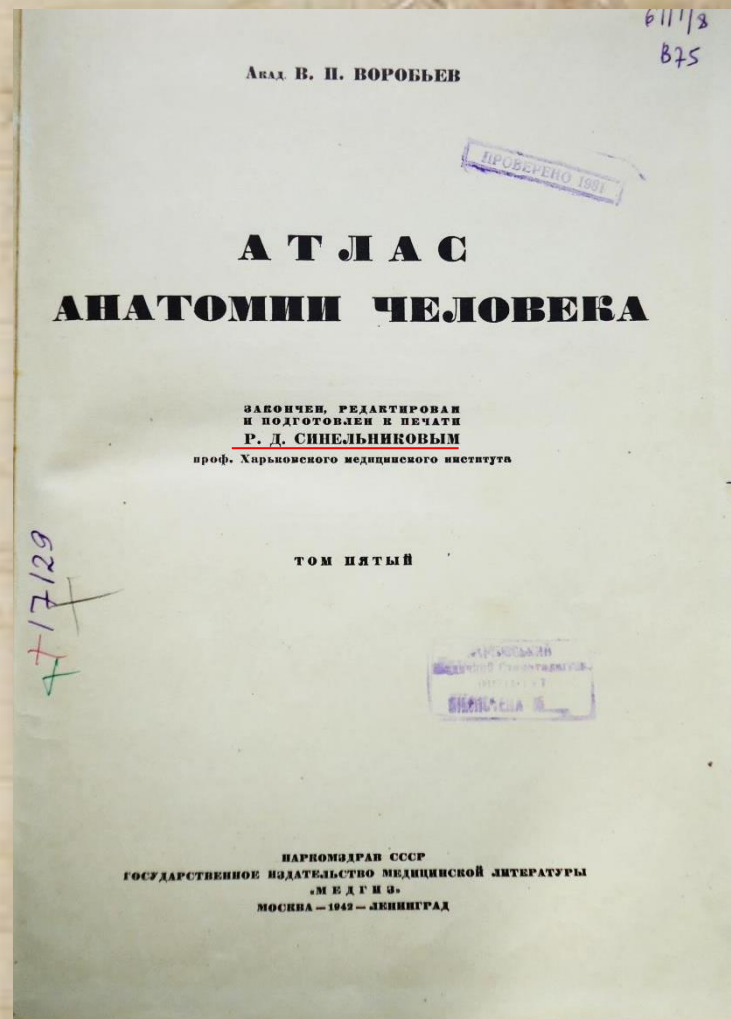

Роботу над Атласом
продовжив учень та
послідовник В.П. Воробйова
професор Рафаїл Давидович
Синельников.

У передмові до видання
Атласу Р.Д. Синельников
писав:

В основу этого первого отечественного атласа были положены плодотворные идеи моего учителя академика В. П. Воробьева, внесшего огромный вклад в развитие анатомии.

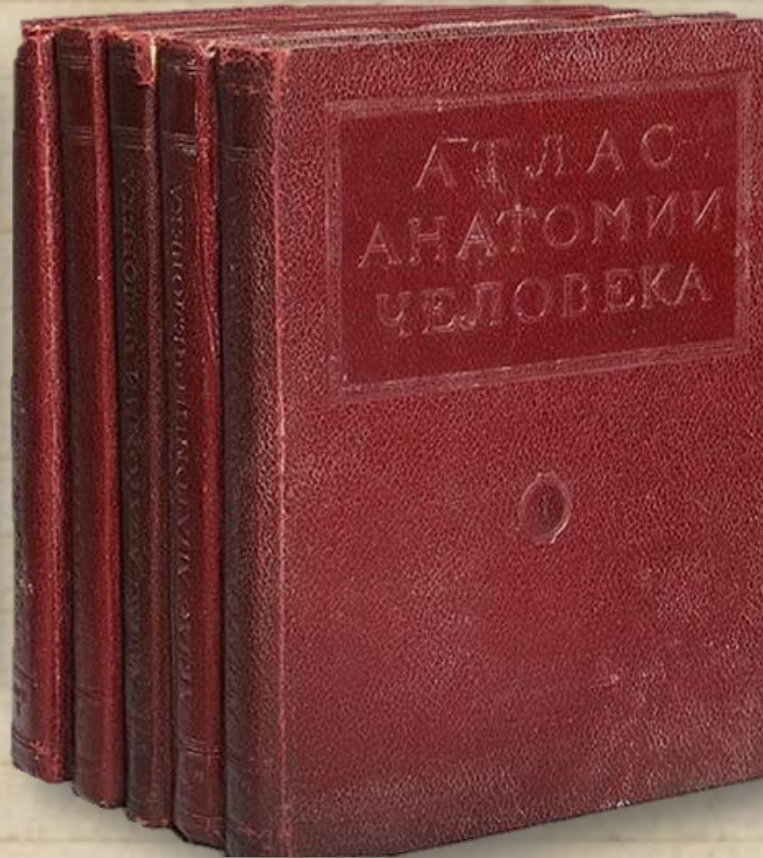
Как было указано в предисловии к первому тому пятитомного атласа, главной особенностью, отличающей его от зарубежных атласов, являются широко в нем примененные научные принципы, разработанные В. П. Воробьевым: освещение строения тела живого человека как единой целостной системы, динамический принцип показа. Жизнь подтвердила правильность этих научных идей, и они как никогда были широко восприняты советскими анатомами.

Воробйов В.П.

Синельников Р.Д.

Із передмови від видавництва:

Вся дальнейшая работа по атласу легла на ближайшего ученика и преемника В. П. Воробьева по кафедре анатомии I Харьковского медицинского института профессора Р. Д. Синельникова. Р. Д. Синельников, возглавляя коллектив молодых ученых, помогавших ему в написании атласа, сохранил принципиальные установки, положенные в основу всего издания.

АТЛАС
АНАТОМИИ
ЧЕЛОВЕКА

Редактор *Б. Миловидов*

М—8930

Тираж 25000 экз.

Подписано к печати 22/XI—1942 г.

~~Печ. л. 61. Авт. л. 60,5.~~

Цена 47 р. Переплет 3 р.

21-я типография ОГИЗа имени Ивана Федорова.

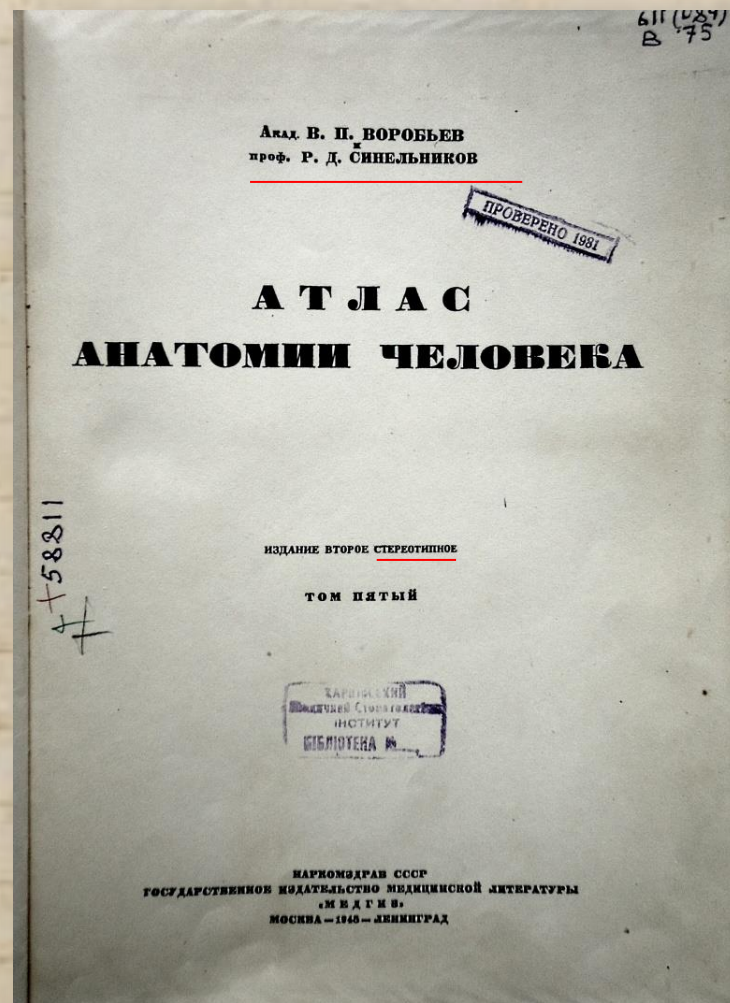
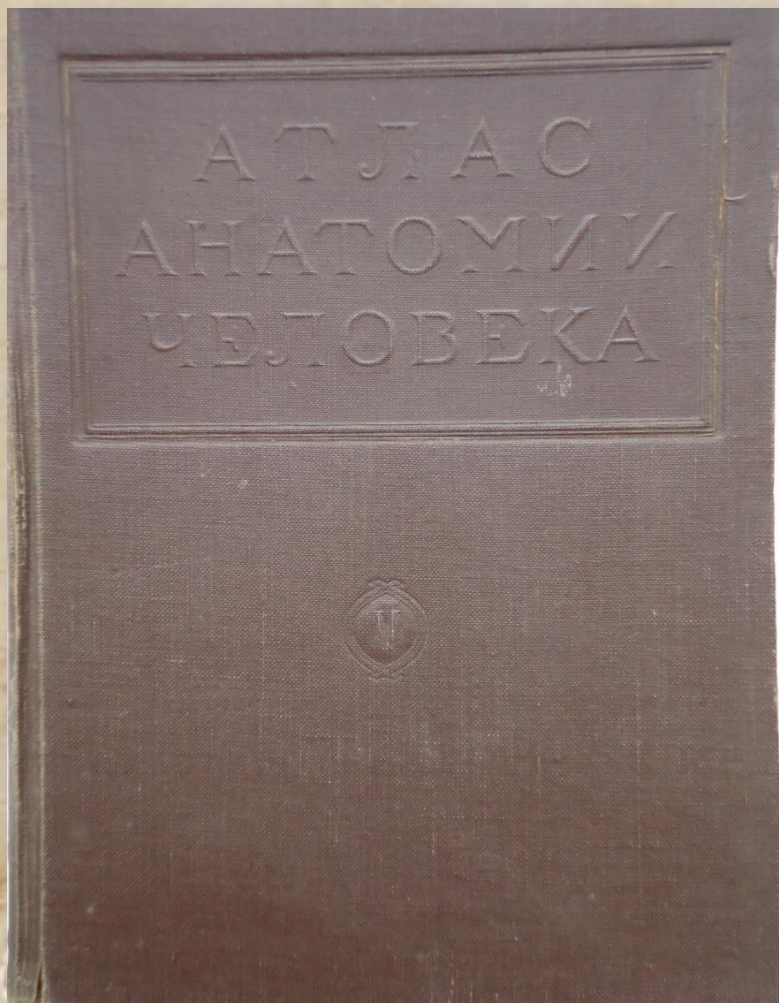
Ленинград, Звенигородская, 11

Заказ № 618

Останній, п'ятий,
том Атласу
був надрукований
в 1942 році
у блокадному
Ленінграді.

Подальша доля Атласу

Друге стереотипне видання атласу вийшло в 1948 році, авторами атласу значилися В.П. Воробйов та Р.Д. Синельников.

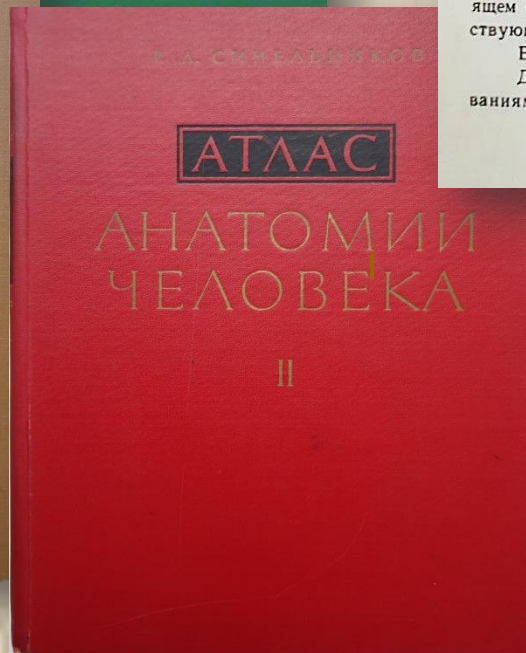
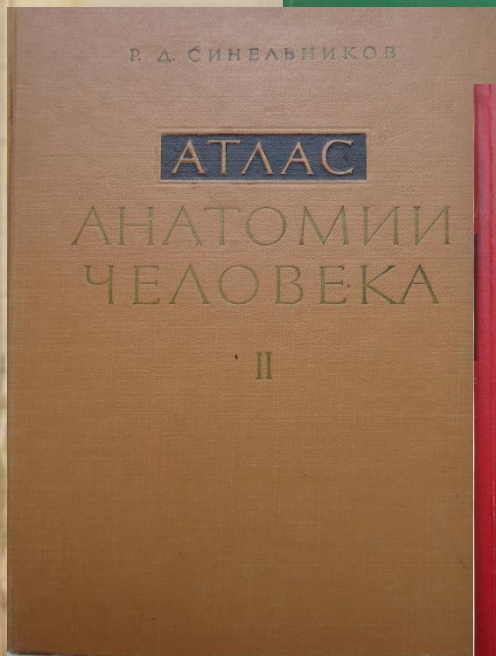
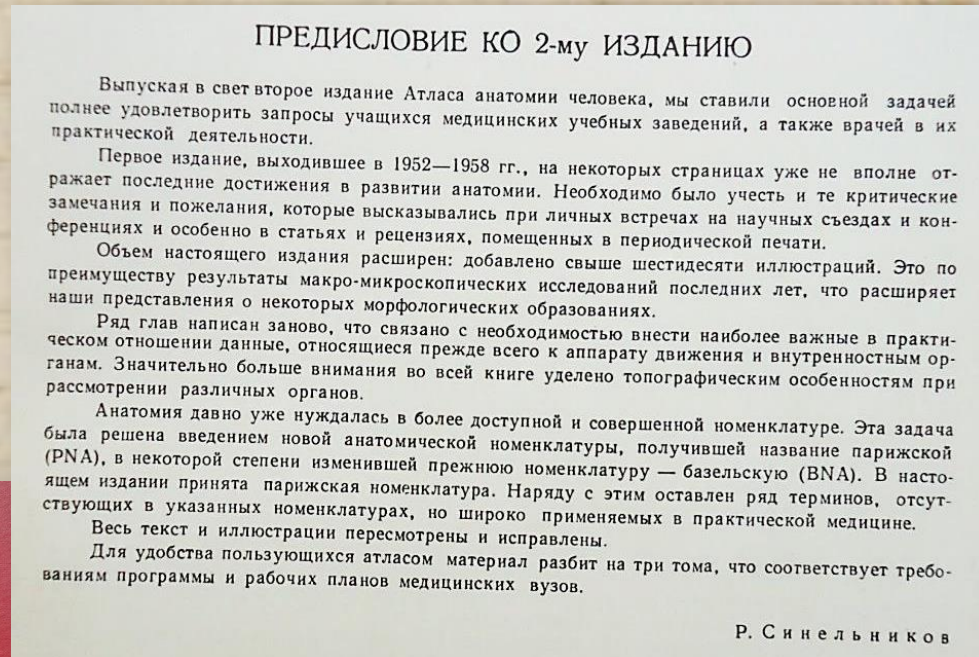

Наступні видання атласу, вже у 2-х томах, виходять під авторством Р.Д. Синельникова. Видання 1952-1958 рр.

Кожне наступне видання «Атласу анатомії людини» було принципово новим, доповненим і переробленим порівняно із попередніми виданнями. Велась систематична робота щодо вдосконалення матеріалу, а також способів його подачі.

Видання Атласу 1963 р. в 3-х томах, перероблене та доповнене. У такому вигляді Атлас перевидавався 5 разів. П'яте перевидання – 1983 р.

Синельников Р. Д. Атлас анатомии человека. В 3-х т. : учеб. пособие для студ. мед. ин-тов. - 5-е изд., перераб. и доп. - М. : Медицина, 1983.

Учебное пособие

Рафаил Давыдович Синельников,
Яков Рафаилович Синельников

АТЛАС АНАТОМИИ ЧЕЛОВЕКА

в 4-х томах

Том I

Наступне видання Атласу
1988-1994 рр. складалося вже з
4-х томів та мало двох авторів і
6 перевидань до 2009 року

редакцией
Карева

тор издательств
Фомина

ление художника
Германа

ественный редак
Летверикова

еский редактор
убова

тор
олухина

4276

набор 27.05.88. По

Формат бумаги 60

Гарнитура таймс

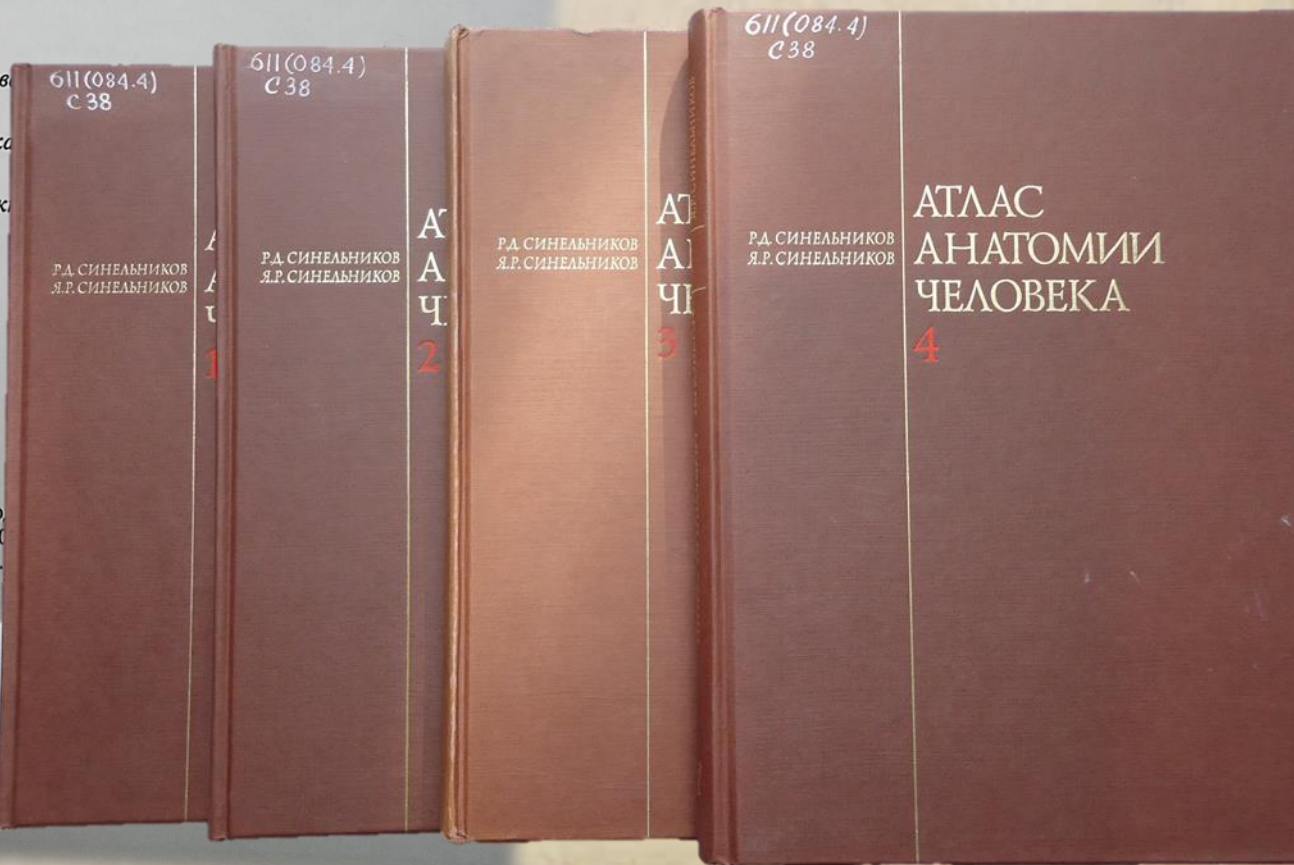
и. Усл. печ. л. 43,0.

Уч.-изд. л. 38,38.

з. Заказ 005948. П

рудового Красног
„Медицина“
осква, Петровери

готовление:
ук“ головное пол
тие г. Лейпциг, Г

Р. Д. Синельников
Я. Р. Синельников
А. Я. Синельников

АТЛАС АНАТОМИИ ЧЕЛОВЕКА

Том первый

Р. Д. СИНЕЛЬНИКОВ
Я. Р. СИНЕЛЬНИКОВ
А. Я. СИНЕЛЬНИКОВ

АТЛАС АНАТОМИИ ЧЕЛОВЕКА

В четырех томах

Издание седьмое, переработанное

*Рекомендовано Учебно-методическим объединением
по медицинскому и фармацевтическому образованию
вузов России в качестве учебного пособия
для студентов медицинских вузов*

Москва
Новая волна
Издатель Умеренков
2009

Scanned by kramatad:
cubba [at] gmx [dot] com

Починаючи із шостого видання (після смерті Р.Д. Синельникова) публікація Атласу була продовжена його сином, професором Яковом Рафаїловичем Синельниковим, а після смерті останнього, справу продовжив онук Олександр Синельников.

Р. Д. СИНЕЛЬНИКОВ
Я. Р. СИНЕЛЬНИКОВ
А. Я. СИНЕЛЬНИКОВ

АТЛАС АНАТОМИИ ЧЕЛОВЕКА

Том первый

*Учение о костях,
соединении костей
и мышцах*

Контрольни?

† 309502

БИБЛИОТЕКА
УПРАВЛЕНИЯ МЕДИЦИНСКОЙ
СТОМАТОЛОГИЧЕСКОЙ АКАДЕМИИ
СЕРВИСНОЙ СЕТЬЮ ОБРАЗОВАНИЯ
И ПОЛТИНЫ

Москва
Новая волна
Издатель Умеренков
2009

48

У 2009-2010
рр. виходить
7-ме,
перероблене
видання.

Видання Атласу продовжується і сьогодні

8-ме видання Атласу 2020-2022 рр. є виправленим і суттєво доповненим порівняно з його попередніми 6-м та 7-м виданнями та складається із трьох книг.

У цьому виданні під однією обкладинкою поєднані 2-й і 3-й томи, які раніше видавалися окремо.

На багато десятиліть Атлас став одним із найпопулярніших підручників. Сьогодні для студентів-медиків це - «Атлас Синельникова». Безумовно, розвиток науки, сучасні методи дослідження дозволити створити принципово нове видання.

Атлас переведений на декілька іноземних мов, поміж яких - англійська, іспанська, чеська, болгарська, арабська.

Синельников Р.Д., Синельников Я.Р., Синельников А. Я. Атлас анатомии человека: учеб. пособие: В 3 т. — 8-е изд., перераб. — М.: РИА «Новая волна»: Издатель Умеренков, 2021.

Видання Атласу у фонді бібліотеки ПДМУ

1. Воробьев В. П. Анатомия человека: Руководство и Атлас для студентов и врачей. В 3-х т. Т. 1. Введение. Аппарат опоры и движения (сома). – М. : ГосМедИздат, 1932.
2. Воробьев В. П. Атлас анатомии человека. В 5-ти т. : [учебник для высших мед. учеб. заведений] / закончен, редактирован и подготовлен к печати Р. Д. Синельниковым, проф. Харьков мед. ун-та. – М. ; Л. : Медгиз. – Т. 5. Учение о нервной системе Neurologia и об органах чувств Estesiologia. – 1942.
3. Воробьев В. П., Синельников Р. Д. Атлас анатомии человека. В 5-ти т. : [учебник для высших мед. учеб. Заведений. – Изд. 2-е, стереотип. – М. ; Л. : Медгиз. – 1948. – Т. 4. Учение о сосудах; Т. 5. Учение о нервной системе Neurologia и об органах чувств Oestesiologia.
4. Синельников Р. Д. Атлас анатомии человека. В 2-х т. : [для мед. ин-тов]. – М. : Медгиз. – Т. 1. – 1952; Т. 2. – 1958.
5. Синельников Р. Д. Атлас анатомии человека. В 3-х т. : [для мед. ин-тов]. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Медгиз. – 1963. – Т. 1. Учение о костях. суставах, связках и мышцах; Т. 2. Учение о внутренностях и сосудах; Т. 3. Учение о нервной системе, органах чувств и органах внутренней секреции.

6. Синельников Р. Д. Атлас анатомии человека. В 3-х т. : [учебное пособие для мед. ин-тов]. – Изд. 3-е , перераб. и доп. – М. : Медицина. – Т. I. Учение о костях, суставах, связках и мышцах. – 1967; Т. II. Учение о внутренностях и сосудах. – 1967; Т. III. Учение о нервной системе, органах чувств и органах внутренней секреции. – 1968.
7. Синельников Р. Д. Атлас анатомии человека. В 3-х т. : [учебное пособие для студ. мед. ин-тов]. – 4-е изд., перераб. и доп. – М. : Медицина. – Т. 1. Учение о костях, суставах, связках и мышцах. – 1972; Т. 2. Учение о внутренностях и сосудах. – 1973; Т. 3. Учение о нервной системе, органах чувств и органах внутренней секреции. – 1974.
8. Синельников Р. Д. Атлас анатомии человека. В 3-х т.: [учебное пособие для студентов мед. ин-тов]. – Изд. 5-е, перераб. и доп. – М. : Медицина. – Т. 1. Учение о костях, суставах, связках и мышцах. – 1978; Т. 2. Учение о внутренностях и сосудах. – 1979.
9. Синельников Р. Д. Атлас анатомии человека. В 3-х т. : [учебное пособие для студ. мед. ин-тов]. – Изд. 5-е, перераб. и доп. – М. : Медицина. – Т. 3. Учение о нервной системе, органах чувств и органах внутренней секреции. – 1981.
10. Синельников Р. Д. Атлас анатомии человека. В 3-х т. : [учебное пособие для студ. мед. ин-тов]. – Изд. 5-е, перераб. и доп. – М. : Медицина. – Т. 3. Учение о нервной системе, органах чувств и органах внутренней секреции. – 1983.

11. Синельников Р. Д., Синельников Я. Р. Атлас анатомии человека. В 4-х т. : [учебное пособие для студентов мед. ин-тов]. – М. : Медицина. – Т. 1. Учение о костях, соединении костей и мышцах. – 1989; Т. 2. Учение о внутренностях и эндокринных железах. – 1990; Т.3. Учение о сосудах. – 1992; Т. 4. Учение о нервной системе и органах чувств. – 1994.
12. Синельников Р. Д., Синельников Я. Р. Атлас анатомии человека. В 4-х т. : [учебное пособие для студентов мед. вузов]. – Изд. 2-е, стереотип. – М. : Медицина. – 1996. – Т. 1. Учение о костях, соединении костей и мышцах; Т. 2. Учение о внутренностях и эндокринных железах; Т. 3. Учение о сосудах; Т. 4. Учение о нервной системе и органах чувств.
13. Синельников Р. Д., Синельников Я. Р., Синельников А. Я. Атлас анатомии человека. В 4-х т. : [учебное пособие для студентов мед. вузов]. – Изд. 7-е, перераб. – М. : Новая волна. – 2009. – Т. 1. Учение о костях, соединении костей и мышцах; Т. 2. Учение о внутренностях и эндокринных железах.